

**Liik
enne
vira
sto**

Ratalain mukainen suunnittelu

19.4.2016

Esityksen sisältö

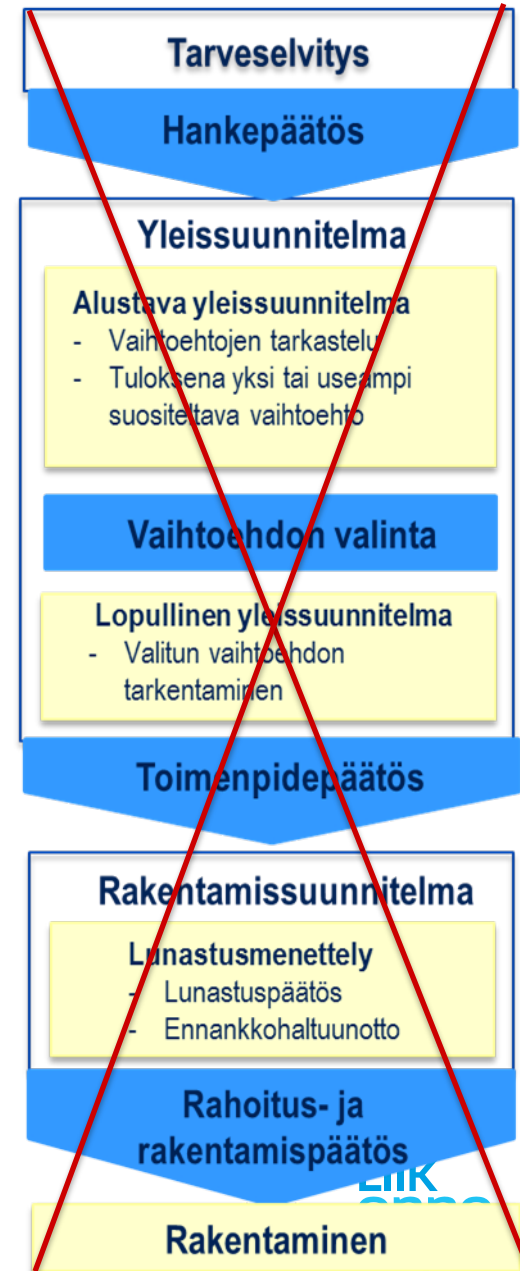
Ratalaki tuli voimaan v 2008.

Siirtymäsäännös päättyi vuoden 2012 lopussa.

- Ratalain tuomat muutokset radan suunnittelussa.
 - Kaavoituksen merkitys
 - Laajemmat vaikutusarvioinnit
 - Asianosaisten vaikutusmahdollisuudet
 - Suunnitelmien oikeusvaikutukset
- Yleissuunnitelma
- Ratasuunnitelma
- Ratahankkeita koskevien suunnitelmien käsittely

Suunnittelu ennen vuotta 2008 ja ratalain voimaantuloa

- Rautateiden suunnittelusta ja suunnittelumenettelystä ei ollut nimenomaisia säännöksiä laissa → suunnitelmilla ei ollut suoria oikeusvaikutuksia.
- Keskeisiä suunnitteluun vaikuttaneita säädöksiä
 - Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)
 - YVA-laki (468/1994)
 - SOVA-laki (200/2005)
 - Lunastuslaki (603/1977)
 - Yksityistielaki (358/1962)
 - Valtioneuvoston päätös melutason ohjearvoista (993/1992)
 - Luonnonsuojelulaki (1096/1996)
 - Vesilaki (264/1961)
 - Muinaismuistolaki (295/1963)
 - Hallintolaki (434/2003)



Ratalaki

- Voimaan 1.1.2008.
- **Siirtymäajan päätyttyä on 1.1.2013 lähtien siirrytty kokonaan ratalain mukaiseen menettelyyn.**
- Taustalla 1.1.2006 voimaan tullut maantielaki (aik. yleistielaki) ja tarve yhtenäistää maanteiden ja ratojen suunnittelu- ja lunastusmenettelyä.
- Ratalaki kattaa radan koko elinkaaren: oikeudellinen perusta radan suunnittelulle, rakentamiselle, kunnossapidolle ja lakkauttamiselle.
- **Säätää yleis- ja ratasuunnitelmien laatimista** eli ei koske tarveselvitysten ym. esisuunnitelmien laatimista, eikä rakentamissuunnittelua.
- Koskee myös yksityisraiteita (joitakin ulosrajauksia).

Keskeiset suunnittelua koskevat muutokset

Kaavoituksen merkitys

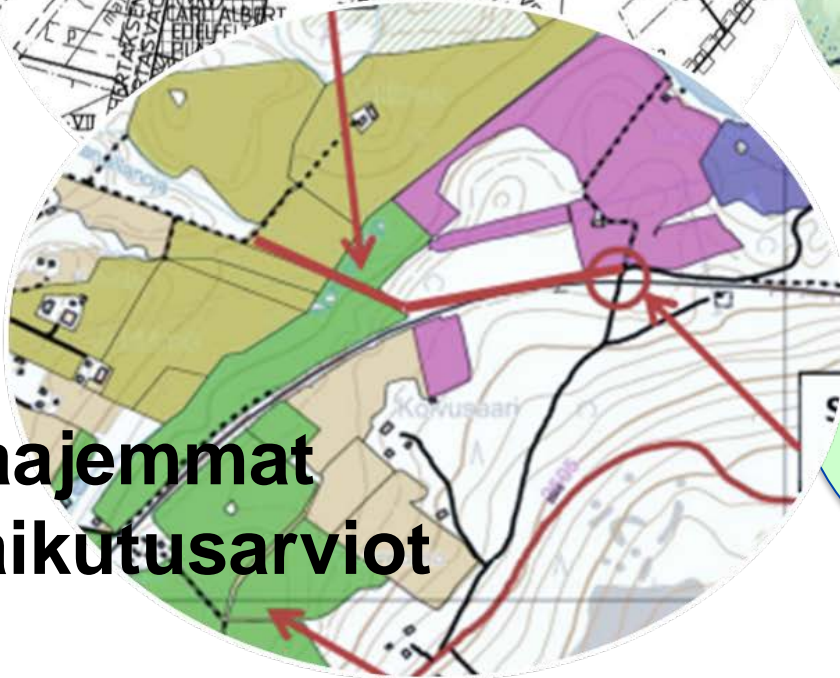


Asiansaisten vaikutusmahdollisuudet



Kulta, olemmeko unohtaneet avata jonkin kirjeen?
Kulta, olemmeko unohtaneet avata jonkin kirjeen?

Laajemmat vaikutusarviot



Suunnitelmien oikeusvaikutukset





- Ratalain myötä kaavoituksen merkitys korostuu radan suunnittelussa.
 - Suunnittelun perustana rautatien kehittämistarpeet, VAT:t sekä muu alueiden käytön suunnittelu.
 - Liikennejärjestelmän suunnittelu ja sen osana rautateiden suunnittelu kytkeytyy tiiviisti muuhun alueidenkäytön suunnitteluun.
- Ratalaissa säädetään maankäytön suunnittelun ja radan suunnittelun hierarkia: radan suunnittelun ja rakentamisen perustuttava oikeusvaikutteiseen kaavaan.
- Kaavoitus määrää suunnittelun tahdin → viranomaisyhteistyön tarve radan suunnittelijoiden sekä maakuntien ja kuntien ym. viranomaisten kanssa korostuu. Vuorovaikutuksen oltava entistä tavoitteellisempaa.

Radan suunnittelu ja alueidenkäytön suunnittelu

- Yleis- ja ratasuunnitelman tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan.
- Jos alueella on laadittavana tai muutettavana oikeusvaikutteinen kaava, voidaan ryhtyä kaavan tavoitteisiin perustuvan yleis- tai ratasuunnitelman laatimiseen.
- Yleissuunnitelmaa ei saa hyväksyä vastoin maakuntakaavaa tai oikeusvaikutteista yleiskaavaa.
Yleissuunnitelma voidaan hyväksyä vastoin voimassa olevaa asemakaavaa, jos kunta sekä ELY-keskus sitä puoltavat.
- Yleissuunnitelman laatiminen voi perustua maakunta- tai yleiskaavan ohjeelliseen tai vaihtoehtoiseen ratalinjaukseen, mutta ei kaavassa esitettyyn ”yhteystarve” –merkintään.

Radan suunnittelu ja alueiden käytön suunnittelu

- Ratasuunnitelmaa ei saa hyväksyä vastoin oikeusvaikutteista kaavaa. → kaavat ovat **aina** suunnittelun lähtöaineistoa, tarvittaessa käynnistettävä kaavamuuotos, hyväksytyt kaavat kunnan lausunnon liitteeksi.
- Olemassa olevan rautatien rakentamista koskeva yleissuunnitelma ja ratasuunnitelma voidaan laatia ja hyväksyä, jos hankkeen luonne huomioon ottaen suunnitelman suhde muuhun alueiden käyttöön voidaan ilman kaavaakin riittävästi selvittää yhteistyössä kunnan, maakunnan liiton ja ELY-keskuksen kanssa. (kts lain perustelut)

Asianosaisten ym vaikutusmahdollisuudet

- Ratalaki velvoittaa ottamaan huomioon asianosaisten ym. vaikutusmahdollisuudet.
- Maanomistajilla ja muilla asianosaisilla oltava mahdollisuus vaikuttaa suunnitelmiin koko suunnittelun ajan. Vuorovaikutuksen suunnittelu entistä tärkeämpää.
 - Yleisötilaisuudet ym. vuorovaikutuskeinot.
 - Muistutus- ja lausuntomenettely, valitusmahdollisuus päätöksestä
- Vuorovaikutuksen vaatimukset radan suunnittelulle:
 - Suunnittelun oltava avointa.
 - Asianosaisten ym. etuihin ja oikeuksiin ym. vaikuttavat selvitykset ja suunnitteluratkaisut esiteltävä ymmärrettävästi (ei ammattislangia).
- Yleissuunnitelman ja ratasuunnitelman hyväksymispäätökset ovat valituskelpoisia hallintopäätöksiä





- Suunnittelun aikana selvittävä rautatiealueen ja **rautatieliikenteen** vaikutukset ja haitallisten vaikutusten poistamis- ja lieventämistoimenpiteet.
- Kansalaisten näkökulmasta keskeisiä vaikutuksia ovat **mm:**
 - Kiinteistövaikutukset (KIVA): hankkeesta kiinteistörakenteelle aiheutuvat haitat esim. pirstoutuminen ja tilusalan väheneminen.
 - Vaikutukset liikenteeseen: esim. radan estevaikutus ja kiertohaitta, liikenneturvallisuus.
 - Ympäristövaikutukset: melu, tärinä, maisemahaitta, vesistövaikutukset, luontovaikutukset jne.
- Huomattava, että rata-alueen ja esim. palvelualueiden (kuten kuormaus- ja varastoalue) tyypilliset vaikutukset eroavat toisistaan.

Yleis- ja ratasuunnitelman oikeusvaikutukset

- Ratalain mukaisella hyväksytyllä yleis- ja ratasuunnitelmalla on oikeusvaikutuksia.
- **Yleissuunnitelma:**
 - Ohjeena ratasuunnitelmaa laadittaessa. Ratasuunnitelman hyväksymispäätökseen ei saa hakea muutosta siltä osin kuin radan sijainti ja liikennetekniset ratkaisut on jo hyväksytty lainvoimaisessa yleissuunnitelmassa.
 - Lainvoimaisen yleissuunnitelman alueella voimassa ehdollinen rakentamisrajoitus: rakennusluvan myöntämisellä ei saa vaikeuttaa yleissuunnitelman toteuttamista. Jos luvan hakijalle aiheutuu huomattavaa haittaa luvan epäämisestä yleissuunnitelman perusteella, radanpitäjän on lunastettava alue tai korvattava haitta.

Yleis- ja ratasuunnitelman oikeusvaikutukset

● Ratasuunnitelma

- Ratalain mukaan laadittu, hyväksytty ratasuunnitelma on **lunastuslupa** ja oikeuttaa suunnitelmassa osoitettujen alueiden ja oikeuksien lunastamiseen. →
Lunastuslupaluonteesta johtuen aluetarpeiden määrittely ratasuunnitelmassa korostuu: esitettävä kaikki aluetarpeisiin ja oikeuksien lunastamiseen vaikuttavat ratkaisut.
- Asemakaava-alueen ulkopuolella ratasuunnitelmassa rautatien tarkoituksiin osoitettavilla alueilla sekä suoja- ja näkemäalueilla on voimassa rakennuskielto.

- Suunnitelman sitovuus: Hanke toteutettava suunnitelman mukaisena.

Esimerkiksi ratasuunnitelman mukaisesta meluntorjunnasta ei voida enää rakentamisvaiheessa tinkiä.

Poikkeuksena vähäiset muutokset.

Yleissuunnitelma

Yleissuunnitelma on laadittava, jos

- Hankkeen vaikutukset eivät ole vähäiset
- Rautatiealueen sijaintia ja sen vaikutuksia ei ole jo riittävässä määrin ratkaistu asemakaavassa tai oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa.
- Hankkeessa on sovellettava lain mukaista ympäristövaikutusten arviointimenettelyä (YVA)

Yleissuunnitelmassa on esitettävä 1/2

- Selvitys rautatien rakentamisen ja verkon kehittämisen tarpeellisuudesta
- Tutkitut vaihtoehdot sekä liikenteelliset ja tekniset perusratkaisut
- Rautatiealueen likimääräinen sijainti
- Rautatiealueen ja rautatieliikenteen arvioidut vaikutukset, kuten vaikutukset:
 - rautatieliikennejärjestelmän sisällä
 - tie- ja liikenneoloihin sekä liikenneturvallisuuteen
 - maankäyttöön ja kiinteistörakenteeseen
 - ympäristöön
 - ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen

Yleissuunnitelmassa on esitettävä 2/2

- Mahdollisuudet haitallisten vaikutusten poistamiseksi ja vähentämiseksi
- Alustava kustannusarvio
- YVA-hankkeissa yleissuunnitelmaan liitetään YVA-lain mukainen arviointiselostus ja yhteysviranomaisen lausunto.
 - Yleissuunnitelman suunnitelmaselostuksessa kuvataan, miten yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.
 - Näin laaditun yleissuunnitelman nojalla laadittavasta ratasuunnitelmasta ei tarvitse enää tehdä uutta arviointia.

Ratasuunnitelma

Ratasuunnitelman tarve

- Ennen rautatien rakentamista on laadittava ja hyväksyttävä ratasuunnitelma (ratalaki 14§ ja sen perustelut HE 222/2006)
- Kun on kysymys vaikutuksiltaan vähäisestä rautatien rakentamista koskevasta hankkeesta, ratasuunnitelman laatiminen ei kuitenkaan ole tarpeen:
 1. Jos hanketta varten ei oteta lisäaluetta
 2. Jos kiinteistön omistaja tai omistajaan verrattava haltija on antanut kirjallisen suostumuksen lisäalueen ottamiseen.

Erityistapauksia

- Ratasuunnitelma on laadittava ja hyväksyttävä, kun rautatie lakkautetaan muulloin kuin rautatiealueen rakentamisen yhteydessä
- Ratasuunnitelma voidaan laatia ja hyväksyä myös rautatieliikenteen palvelualueen tai liitännäisalueen perustamiseksi tai tasoristeystä koskevana.

Ratasuunnitelmassa osoitetaan 1/4

- Rautatien sijainti, käyttö eri tarkoituksiin, korkeusasema, poikkileikkaus ja kuivatus niin, että vaikutukset voidaan riittävästi arvioida ja rautatien alue voidaan merkitä maastoon.
- Suunnitellut eritasoristeykset, tasoristeykset ja kulkuyhteydet
- Tasoristeysten poistot ja järjestelyt sekä niitä korvaavat kulkuyhteydet.
- Maanomistusolot on otettava huomioon mahdollisuuksien mukaan → mahdollisuudet tilusjärjestelyiden käyttöön?
- Arvio rautatien vaikutuksista sekä toimenpiteet, jotka ovat tarpeen radan rakentamisen tai junaliikenteen haitallisten vaikutusten poistamiseksi tai vähentämiseksi.
- Radan myöhempää leventämistä varten varattavat alueet.

Ratasuunnitelmassa osoitetaan 2/4

- Rautatien suoja-alueet ja tasoristeysten näkemäalueet.
Suoja-alue on normaalisti 30 metriä raiteen keskilinjasta, se voidaan supistaa tai pidentää jopa 50 metriin.
- Arvio rautatien rakentamisen kustannuksista.
(Mahdollinen kustannusjako aina kunnossapitoa myöten on syytä neuvotella ratasuunnitelman aikana. Saattaa vaikuttaa myös suunnitteluratkaisuihin)
- Jos syrjään jäävä rataosuus jää edelleen radaksi tai muihin radanpitotarkoituksiin, siitä on määrättävä ratasuunnitelmassa.
- Liitännäisalueet ja niiden käyttämistä varten tarvittavat tieyhteydet.

Ratasuunnitelmassa osoitetaan 3/4

- Rautatien rakentamisen ajaksi perustettavat oikeudet ja alueet ja rakentamisen aikana käytettävät tiet
 - Oikeus maa-aineksen ottamiseen rajoitetulla määrällä
 - Läjitysalueet ja kulkuyhteydet niille
 - Alueen käyttäminen tilapäisenä kulkutienä
 - Varasto- tai muu sellainen alue
 - Oikeus työssä tarvittavan yksityisen tien käyttöön tai tekemiseen.
- Laskuojia varten tarvittavat alueet
 - Ratasuunnitelmassa osoitettu oikeus pitää laskuojaa toisen maalla tai johtaa kuivatusvettä toisen ojaan tai puroon, myös asemakaava-alueella
 - Laskuojan alueeseen perustetaan rasiteoikeus ratatoimituksessa
 - Hule- ja kuivatusvesien selvittäminen laajemmin vaikutusalueella

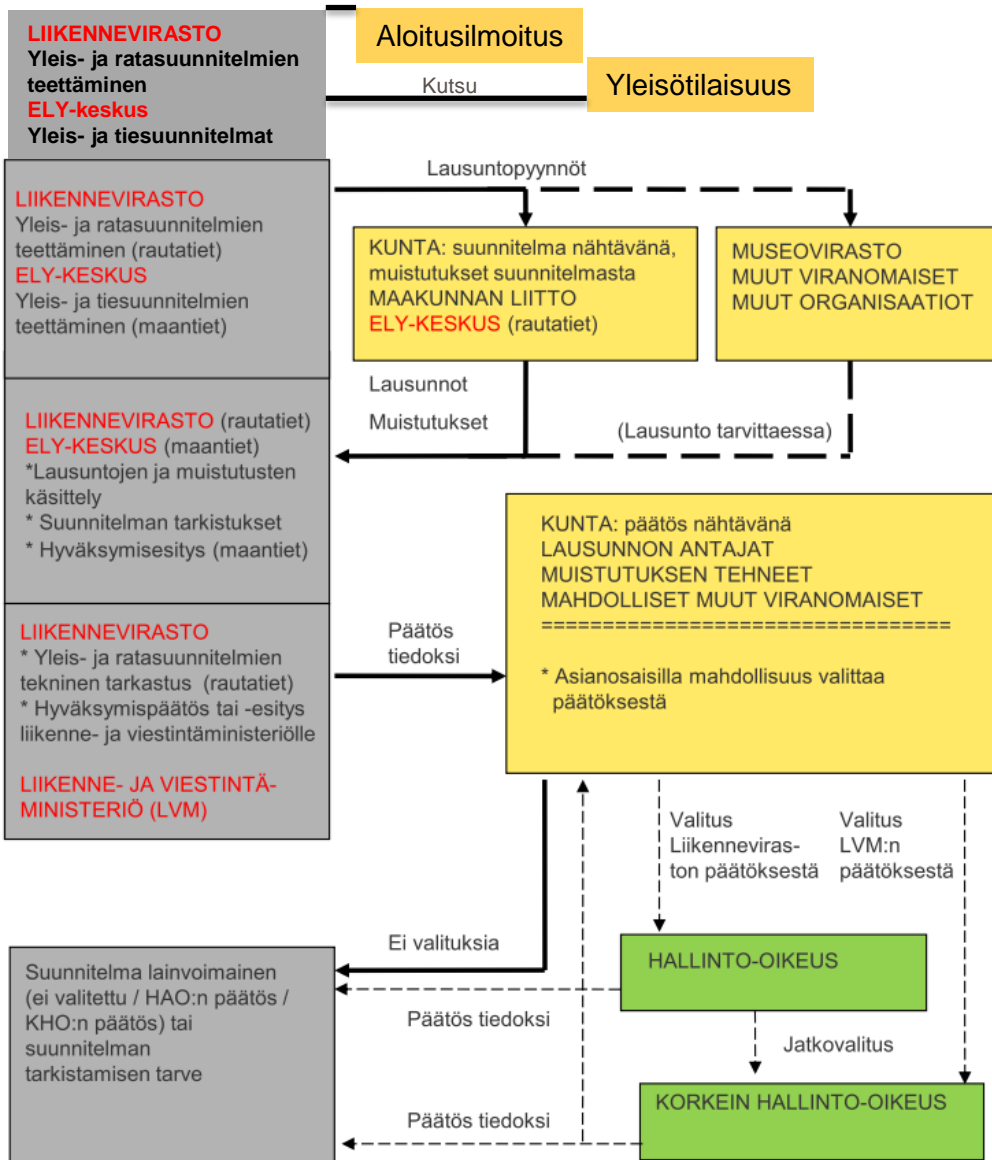
Ratasuunnitelmassa osoitetaan 4/4

- Syrjään jäävän rautatiealueen käyttö
 - Rakennettaessa rautatietä uuteen paikkaan, syrjään jäävä rautatie lakkautetaan ratasuunnitelman perusteella rautatienä, ellei syrjään jäävää osuutta määrätä jääväksi edelleen rautatieksi.
 - Ratasuunnitelmassa on osoitettava, tarvitaanko aluetta tiealueeksi, museorautatieksi tai muuhun tarkoitukseen ja kuuluuko alueeseen erityistä hoitoa vaativia rakenteita tai laitteita.
 - Ratasuunnitelmassa on osoitettava ne toimenpiteet, jotka ovat tarpeen entisen rautatiealueen palauttamiseksi ennalleen tai jätettävä alue sellaiseksi, ettei sen käyttöä osoitettuun tarkoitukseen vaikeudu.
- Liitännäisalue lakkautetaan kun sitä ei enää tarvita siihen tarkoitukseen, johon se on perustettu.

Yleis- ja ratasuunnitelman muuttaminen

- Hyväksytyn yleis- tai ratasuunnitelman muuttamisesta on soveltuvin osin voimassa mitä uudesta yleis- tai ratasuunnitelmasta säädetään.
- Jos ratasuunnitelman muutoksen vaikutukset arvioidaan vähäisiksi, voidaan muutossuunnitelman käsittelyssä noudattaa uuden suunnitelman käsittelyä yksinkertaisempaa menettelyä.
- Suunnitelmaan voidaan tehdä vielä rakennustyön yhteydessä vaikutuksiltaan vähäisiä muutoksia, jotka radanpitäjä katsoo tarpeelliseksi.

Tie- ja ratahankkeiden suunnitelmien käsittelyohje 25/2011



- Ohjeessa kuvataan menettely maantie- ja rautatiehankkeiden suunnitelmien käsittelyssä

Ohjeen kohdat

4. Tiedottaminen suunnittelun aloittamisesta ja vuorovaikutus suunnittelun aikana
5. Suunnitelmien hallinnollinen käsittely
6. Hyväksymiskäsittelyn vaatimat asiakirjat
7. Hyväksymispäätöksen jälkeinen toiminta

Ohjetta täydentää Väylänpidon vuorovaikutusohje 21/2011

- Kuvattu vuorovaikutusmenetelmiä